

Inspiration til forvaltningsplanerne for biodiversitetskove

Friluftsrådet

Inspiration til forvaltningsplanerne for biodiversitetsskove

Læsevejledning

Her har du et hæfte, du kan bruge i dit arbejde med biodiversitetsskov (urørt skov og anden biodiversitetsskov). Du kan eksempelvis bruge det, når du skriver et høringssvar til skovens forvaltningsplan.

I hæftet finder du viden om baggrunden for biodiversitetsskov, Friluftsrådets holdning til emnet samt vejledning og inspiration til, hvordan du laver et godt høringssvar til forvaltningsplanerne.

Når I skriver høringssvar til de enkelte skvområder, er jeres lokale kendskab helt afgørende. Brug derfor jeres egen og jeres netværks viden om de forhold der gør sig gældende på de enkelte områder, når I skriver høringssvaret.

I hæftet finder du

På første side finder du baggrundsinformation om biodiversitetsskovene: urørt skov og anden biodiversitetsskov

På anden side kan du læse om forvaltningsplanerne og hvorfor det er vigtigt, at friluftslivet tænkes ind i dem

På tredje side finder du Friluftsrådets politiske holdninger, som du kan tage udgangspunkt i, når du skriver et høringssvar.

På fjerde side finder du særlige punkter, du skal være opmærksom på, når du læser forvaltningsplanen og skriver et høringssvar til den.

På femte side finder du et inspirationskatalog, der har tekstforslag til, hvad du kan skrive i dit høringssvar.

På sjette og sidste side finder du et forslag til et høringssvar, du kan bruge som inspiration.

Har du spørgsmål eller kommentarer, er du altid velkommen til at kontakte lokalteamet på lokalraad@friluftsradet.dk eller telefon 33 79 00 79.

Baggrund

Her får du et kort oprids af baggrunden for udpegning af biodiversitetsskov, hvad biodiversitetsskov er og hvilken forskel der er på 'urørt skov' og 'anden biodiversitetsskov'.

Om urørt skov og anden biodiversitetsskov

Naturen og biodiversiteten i Danmark er udfordret. Med den politiske aftale om Naturpakken fra 2016 blev det besluttet, at der skulle udlægges i alt 13.800 hektar til biodiversitetsskov i 45 statskove, hvoraf 10.200 hektar til 'urørt skov' og 3.600 hektar til 'anden biodiversitetsskov'. I 2020 blev det besluttet, at der skal udpeges yderligere 6000 ha til urørt skov.

Naturpakken medfører en langsigtet indsats, der har til formål at beskytte og fremme biodiversiteten i skovene. Indsatsen kan derfor få en væsentlig betydning for at passe på vores natur ved at sikre en betydelig andel biodiversitetsskov.

Biodiversitetsskov dækker over de to skovtyper: 'urørt skov' og 'anden biodiversitetsskov':

- **I urørt skov** overlades skoven til dens naturlige dynamikker, hvor dødt ved ikke må fjernes, og hvor træproduktionen udfases over tid til den til sidst ophører. I forvaltningen af skoven er det fortsat muligt at lave biodiversitets- og friluftsfremmende tiltag, herunder er naturplejetiltag der gavner biodiversiteten. Disse tiltag kan f.eks. være græsning med større græssere eller ved genintroducere af andre nøgledyrearter, som kan være med til at fremme mere naturlige dynamikker i skoven. Derudover er det også muligt at tage *udvidede hensyn* blandt andet til friluftslivet, samt mulighed for at vedligeholde eksisterende friluftsfaciliteter og udbygge nye. Dette kan eksempelvis være tiltag, der sikrer borgernes mulighed for at opleve de urørte skove.
- **I anden biodiversitetsskov** forvaltes der målrettet i forhold til at fremme og styrke biodiversitet, men der foregår samtidig en nedsat træproduktion, dog i begrænset omfang. Skoven er overladt til de naturlige dynamikker, og dødt ved må ikke fjernes. Friluftslivsfremmende tiltag er dog stadig mulige.

De udpegede arealer til biodiversitetsskov indfases over 10 år for løvskove og 50 år for nåletræsskove. I indfasningen udtages der fortsat træ fra de udpegede skove.

Når vi i Danmark taler om biodiversitetsskov, er der således tale om skove, hvor tidligere tiders skovdrift er ophørt. Der kan derfor gå flere årtier fra skoven omlægges til biodiversitetsskov til skoven får kendetegn som biodiversitetsrig skov med mange gamle træer og døde stammer. De første registrerbare tegn vil mange steder formentlig være mere våde arealer i skoven, fordi man ikke længere dræner områderne. Nogle steder vil det måske betyde, at stier man før kunne færdes på ligger under vand, og at der derfor skal findes nye veje gennem skoven.

Om forvaltningsplanerne

For begge typer af biodiversitetsskov, skal der laves drifts- og plejeplaner, også kaldet forvaltningsplaner. Forvaltningsplanerne gælder for en 15-årig periode, men revideres løbende med en cyklus på 6-8 år. Naturstyrelsen udarbejder forvaltningsplanerne for alle de statslige biodiversitetsskove, og i april 2019 kom de første 15 planer - ud af de i alt 45 biodiversitetsskove (urørte skove og anden biodiversitetsskove) – i høring. I maj 2020 besluttede Miljøstyrelsen, at den kommercielle træhugst i urørte skove stoppes med det samme. Det betyder, at de første 15 planer bliver revideret og forventes at komme i høring i samme periode som de resterende 30 planer. Da der udpeges yderligere 6000 ha urørt skov, vil der også komme forvaltningsplaner for disse arealer. Det forventes at alle planer kommer i høring i løbet af 2020-2021.

Forvaltningsplanerne er Naturstyrelsens rettesnor for, hvordan skovene fremover forvaltes. Eksempelvis rammerne for biodiversitetsfremmende tiltag, hvordan befolkningen sikres adgang til området og kan dyrke friluftsliv, og hvordan udtagningen af træ foregår i overgangsfasen. Nøgleordene for forvaltningsplanerne for biodiversitetsskov er, at der skal komme mere lys i skovbunden, mere dødt ved, mere vand og flere dyr ind i skovene. Indsatserne er prioriteret efter, hvor det vil gavne naturen mest. I biodiversitetsskovene skal der samtidig planlægges og forvaltes efter andre hensyn som for eksempel friluftsliv og fortidsminder. Derfor er det vigtigt at skrive friluftslivet ind i planerne i det omfang, det giver mening i den konkrete sag.

Derfor er det vigtigt at påvirke forvaltningsplanerne, så vi sikrer, at skoven forvaltes til fordel for natur og biodiversitet såvel som friluftsliv og muligheder for at opleve skoven. Forvaltningsplanerne kommer i offentlig høring, hvor I får mulighed for at afgive et høringssvar med kommentarer til den foreslåede plan. Det er også muligt at påvirke processen gennem Naturstyrelsens brugerråd, hvor Friluftsrådet har en repræsentant, du kan kontakte.

Friluftsrådets holdning til...

På denne side finder du Friluftsrådets holdninger, du kan tage udgangspunkt i, når du skriver et hørings svar til en forvaltningsplan for 'urørt skov' eller 'anden biodiversitetsskov'.

Biodiversitetsskov: Urørt skov og anden biodiversitetsskov

Friluftsrådet mener generelt, at urørt skov og anden biodiversitetsskov har potentiale for rige naturoplevelser. For eksempel at man kan se frem til mere vildnis, en tættere underskov med væltede træer, flere vådområder og et miks af mørke og mere lyse skovpartier. Det er med til at give nogle af skovens brugergrupper oplevelser af højere kvalitet. Omvendt kan ændringerne i overgangen til biodiversitetsskov også medføre begrænset adgang for andre. Derfor er det helt afgørende, at friluftslivet tænkes ind i udviklingen fra starten af, så flere forskellige brugergrupper kan få gode skovoplevelser, og så få grupper ekskluderes som muligt.

Naturpleje med store græssere (rewilding)

Udsætning af store planteædere (græssere såsom køer, heste, får etc.) er et rewildingstiltag, hvor man bruger vilde dyr til at pleje naturen. Det er med formålet at give bedre vilkår for en række planter, insekter og dyr, og derved styrke den biologiske mangfoldighed. Friluftsrådet mener, at udsætning af store græssere kan have fordele for friluftslivet, da græsningen kan give en natur med højere naturkvalitet og derved give en anden type skovoplevelse. Mange steder tiltrækker de udsatte dyr også publikum, som gerne vil opleve vilde heste, køer etc. Der kan dog samtidig være ulemper forbundet med græsningen, fordi et indhegnet område med store græssere kan give fysiske og/eller mentale barrierer for den enkelte friluftsudøver. Det er derfor væsentligt, at typen af græssere og hegnets udformning er tilpasset, så barriererne for skovens brugere bliver så små som muligt. Dette kan gøres ved at inddrage lokalbefolkningen, da lokalt kendskab kan være afgørende for at finde de mest optimale løsninger. Friluftsrådet mener, at der skal gøres mere for at skabe større viden om effekterne ved hegning/rewilding.

Vildere natur

Den danske natur er presset, og derfor er der behov for at forbedre forholdene for biodiversiteten og bremse tilbagegangen. Derfor ønsker Friluftsrådet mere plads til naturen i store sammenhængende naturområder og derigennem skabe bedre forhold for flere arter. Når den danske natur bliver vildere, mere mangfoldig og mere dynamisk, skabes der større og anderledes naturoplevelser. Men en vildere natur kræver plads og bør først og fremmest implementeres i store sammenhængende naturområder. Det er helt afgørende, at friluftslivet tænkes ind i planlægningen og den videre forvaltning af områderne fra starten af.

Særlige opmærksomhedspunkter

Her kan du læse om særlige punkter, du skal være opmærksom på, når du skriver et høringssvar til forvaltningsplanerne for 'urørt skov' og 'anden biodiversitetsskov'.

Vær kompromissøgende og løsningsorienteret: Det er fastlagt, at 13.800 hektar udlægges til biodiversitetsskove (urørt skov og anden biodiversitetsskov). Derudover har Naturstyrelsens fået en bevilling på 50 mio. kroner fra EU-LIFE til græsningsprojekter for at fremme biodiversiteten. Derfor kommer mange af biodiversitetsskovene til at indeholde projekter med græsning, og det er vigtigt at være løsningsorienteret i disse tilfælde. Vær derfor opmærksom på mulige kompromiser og løsninger på hegnes placering og udformning, valg af græssere og lågernes typer og placering.

Vær konkret og specifik: Det er vigtigt, I bruger jeres viden om den specifikke skov. Hvis du eller en anden har kendskab til stier eller steder, der kræver særlig opmærksomhed, når skoven overgår til urørt skov eller etablering af hegn, er det vigtigt at skrive det i høringssvaret sammen med et løsningsforslag (du kan evt. tegne det på et kort).

Løbende inddragelse af borgere: Brugere af skoven har en god indsigt i, hvordan skoven bruges til dagligt. Jeres indspil til forvaltningsplanerne er derfor vigtigt for at bidrage med de nødvendige brugerperspektiver og for at finde de bedste kompromiser og løsninger. Det er således vigtigt at brugere både involveres i planlægningsfasen og efter etablering af de indhegnede områder. For eksempel ved løbende at lytte til eventuelle problemstillinger og i fællesskab finde en løsning. Opbakningen til naturindsatserne afhænger af befolkningens opbakning. Derfor er det afgørende at indtænke befolkningens brug af området fra start.

Opretholdelse af veje og stier: Biodiversitetsskove giver en vildere skovoplevelse, hvilket Friluftsrådet er positivt stillet over for. Dog kan mere dødt ved, flere væltede træer og en vådere skovbund, vanskeliggøre færdslen på skovens veje og stier. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at de eksisterende stier enten vedligeholdes, eller at der etableres alternative ruter, så det fortsat er muligt at komme ud i skoven.

Indsamling af viden om græsning med større dyr: Selvom der er bred enighed om, at der er behov for mere naturlige dynamikker i den danske natur, er der begrænset viden på, hvordan hegninger og de græssende dyr påvirker brugerne af området. Friluftsrådet mener derfor, at det er vigtigt at dokumentere, hvilke effekter rewilding har for både biodiversitet og skovens brugere. Derfor bør det løbende (både før og efter hegnets etablering) dokumenteres, hvad effekten er på friluftslivet.

Udsætning af store græssere (rewilding): Friluftsrådet ser generelt positivt på biodiversitetsfremmende tiltag i naturen, eksempelvis udsætning af store græssere. Friluftsrådet er dog samtidig opmærksomt på de eventuelle begrænsninger, som tiltaget kan have på friluftslivet. For at påvirkningen af de eksisterende friluftsbegrænsninger påvirkes mindst muligt, kan I komme med bud på, hvilke dyrearter der er egner sig til græsning i det konkrete tilfælde. Friluftsrådet ønsker derudover, at der skabes større viden om, hvordan bestemte dyrearter (hest, bison, kvæg, får osv.) påvirker friluftslivet.

Inspirationskatalog

Her finder du inspiration til formuleringer og bud på løsninger, du kan bruge i høringsvaret. Formuleringerne tager udgangspunkt i de kerneemner, som er vigtige for Friluftsrådet, når det kommer til biodiversitetsskov og friluftsliv. Brug de emner, der er relevante for din konkrete situation, og inddrag gerne andre emner efter behov.

Alternative ruter og vedligeholdelse af stier

Når der kommer mere dødt ved, flere væltede træer og en vådere skovbund, kan det vanskeliggøre færdslen på skovens veje og stier. Derfor opfordrer Friluftsrådet til, at de nuværende stier og veje fortsat plejes af enten Naturstyrelsen, frivillige sti-laug eller lignende. Det også være nødvendigt at anlægge nye, alternative ruter, for at sikre muligheden for en god skovoplevelse (*vis evt. placeringen på et kort*).

Sikring af adgang for kørestole, barnevogne og dårligt gående

Oplevelser i naturen er vigtige for alle brugergrupper, også dem med barnevogn, i kørestol eller er dårligt gående. Derfor anbefaler Friluftsrådet, at de nævnte brugergruppers adgangsmuligheder tænkes ind i vedligeholdelse af stierne og anlæggelse af alternative stisystemer (*vis evt. placeringen på et kort*).

Sikring af adgang til eksisterende faciliteter

Det er vigtigt, at stierne til de eksisterende faciliteter (shelters, toiletter, madpakkehuse osv.) vedligeholdes, så det fortsat er muligt at bruge dem. Det kan være nødvendigt at omlægge alternative ruter eller etablere spange/boardwalks, hvis skovbunden bliver vådere eller skovbunden vokser til (*vis evt. placeringen på et kort*).

Inddragelse af borgere for at finde de rigtige løsninger på hegningen

Det er vigtigt at inddrage skovens brugere i planlægningen af hegnet til de græssende dyr, da brugerne har praktisk viden om mulige problemstillinger og kan komme med løsninger. For eksempel om valget af dyreart kan påvirke det nuværende friluftsliv, om bestemte typer låger passer bedre end andre eller om hegnet bør have en anden udformning af hensyn til stisystemer. På den måde bliver brugerne inddraget i processen, og potentielle konflikter kan løses på forhånd.

Brug forskellige lågetyper

Ved hegning er det vigtigt at etablere låger, der både holder dyrene inde og samtidig giver publikum adgang. Nogle brugergrupper (fx ryttere og kørestolsbrugere) kan have svært ved at bruge færiste eller stente, hvor det er nemmere at passere klaplåger eller to hjørnepæle med en kæde imellem. Friluftsrådet anbefaler derfor, at brugerne af skoven inddrages, så de rigtige låger kan vælges på de forskellige strækninger.

Placering af låger ved eksisterende stier

Det kan ske, at en hegning krydser en eksisterende cykel-, ride- eller vandresti. Derfor anbefaler Friluftsrådet, at der etableres låger dér, hvor hegnet vil krydse stien (*vis evt. placeringen på et kort*). Lågens design bør tilpasses brugerne af stien, så brugerne fortsat har adgang til området.

Løbende monitorering af konsekvenserne af hegning

Friluftsrådet vurderer, at vidensgrundlaget for hegningens og græsningens effekt på friluftsliv og biodiversitet bør styrkes, så disse indsatser kan kvalificeres yderligere. Derfor anbefaler Friluftsrådet, at Naturstyrelsen løbende monitorerer effekterne, særligt for friluftsliv og biodiversitet. På den måde sikres et bredt vidensgrundlag, som gør det muligt at afgøre, om græsningen har den ønskede effekt på biodiversiteten og i hvilket omfang det påvirker friluftslivet.

Naturstyrelsen Hovedstaden
Boveskovsgård, Dyrehaven 6
2930 Klampenborg
Sendt på mail til hst@nst.dk

27. april 2020

Friluftsrådet hørings svar til forvaltningsplanen for Scandiagadeskoven

Friluftsrådet Sydhavnen takker for muligheden for at komme med bemærkninger til forvaltningsplanen for Scandiagadeskoven. Friluftsrådet er positiv over, at forvaltningen tilgodeser hensynet til rekreative interesser og naturbeskyttelse.

Friluftsrådet har en række bemærkninger til de forhold, der kan påvirke eller helt afskrække en række brugergrupper enten på grund af en vildere og vådere skovbund og/eller udsætningen af store græssere i skoven:

Opretholdelse af eksisterende stier samt alternative stiforløb

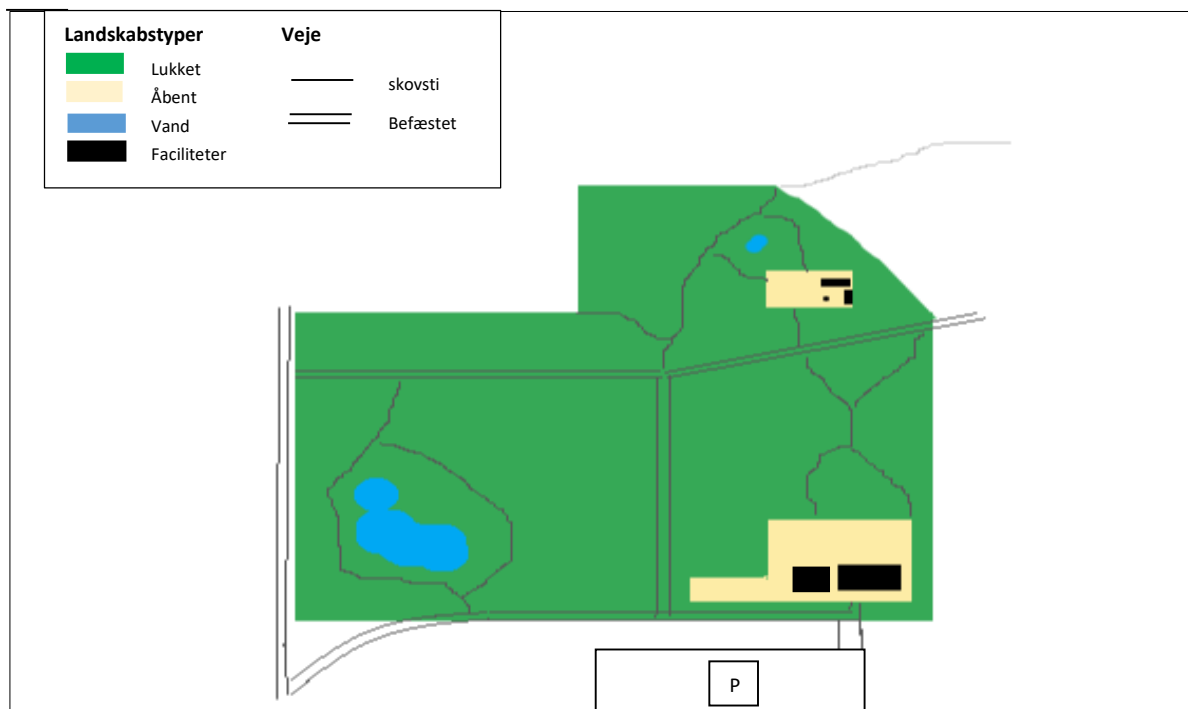
Friluftsrådet er i udgangspunktet positiv over for skovtypen urørt skov og indforstået med, at skoven kan blive mere ufremkommelig på grund af den forventede stigning af vegetation og dødt ved i skovbunden. Da der ligger en stor oplevelsesværdi i at færdes i skovtypen urørt skov, anbefaler Friluftsrådet, at stierne i den nordøstlige ende fortsat plejes, så det stadig er muligt at opleve området til fods og på cykel. Det er muligt, at stien tæt ved søen kommer under vand med tiden, hvorfor Friluftsrådet anbefaler, at der etableres en boardwalk oven på eller tæt ved den gamle sti, hvis stien kommer under vand.

Det er vigtigt, at stierne til de eksisterende faciliteter (shelters, toiletter, madpakkehuse osv.) (se kortet på næste side) vedligeholdes, så det fortsat er muligt at bruge dem. Det kan være nødvendigt at omlægge alternative ruter eller etablere spange/boardwalks, hvis skovbunden bliver vådere eller skovbunden vokser til.

Sikring af adgang for folk i kørestole, med barnevogne og dårligt gående

I skovens sydlige ende ved madpakkehuset, som ligger tæt ved parkeringspladsen, er der en god udsigtspost. Omlægning til urørt skov kan potentielt gøre det svært for nogle brugergrupper at komme frem via stien, eksempelvis dem med barnevogn, i kørestol eller er dårligt gående, hvis stien ikke vedligeholdes for tilgroning. Derfor anbefaler Friluftsrådet, at stierne til og omkring madpakkehuset holdes farbare for personer i kørestol, med barnevogn eller som er dårligt gående.

Kort over den hegnede del af Scandiagadeskoven. På kortet ses skovens landskabstyper, faciliteter samt eksisterende stiforløb.

Hegnets udformning og adgang til indhegningen

Friluftsrådet er i udgangspunktet positiv stillet over for områder med græsning, da det kan give en særlig oplevelse at gå i natur med græssende dyr. Dog er Friluftsrådet bekymrede for den betydning, etableringen af hegnet vil få for nogle brugergrupperes adgang.

Skoven er gennem mange år brugt af spejdergrupper såvel som familier til udflugtsformål, og derfor er det vigtigt at etablere låger, der fortsat gør det muligt at gå ind i det hegnede område. Særligt områdets nord- og østlige ende er hyppigt besøgt med dets mange stier. Friluftsrådet anbefaler derfor, at der etableres klap-låger alle de steder, hvor hegnet vil passere de eksisterende stier i den nordøstlige ende .

Med tanke på det store publikumstryk i den nordøstlige ende, anbefaler Friluftsrådet, at der gives mulighed for, at dyrene kan søge væk i vegetationen i områdets sydvestlige ende. Det skyldes, at Friluftsrådet er bekymret for den potentielle konflikt, der kan opstå mellem mennesker og dyr, hvis de græssende dyr ikke har muligheden for at søge væk, når mennesker besøger området.

Type af græssere og informationsskilte om dyrenes adfærd

Friluftsrådet anbefaler også, at når græsning etableres, at der udvælges en 'rolig'/'venlig' race af kvæg eller får, som ikke vil blive forskrækket eller skræmt af de mange mennesker, der dagligt besøger området. Dertil anbefaler Friluftsrådet også, at der opsættes informationsskilte ved hver indgang/låge til naturområdet med informationer om dyrenes adfærd og at offentligheden godt må færdes blandt de græssende dyr

Løbende monitorering af konsekvenserne af hegning

Friluftsrådet anbefaler, at Naturstyrelsen løbende monitorerer de effekter, det vil få, at der nu skal indhegnes et område og udsættes dyr. Særligt effekterne for friluftsliv og biodiversitet bør undersøges. For Scandiagadeskoven er det vigtigt at monitorere effekterne for skovens spejdere, de dårligt gående samt besøgende med hund og børn. Monitorering kan ske ved opsætning af besøgstællere, udsending af spørgeskemaer eller ved interviews med eksempelvis de lokale spejdergrupper og handicapforeninger. Friluftsrådet stiller sig gerne til rådighed for videre dialog om dette og formidler gerne kontakt til de lokale friluftsforeninger, der bruger skoven.

Inddragelse af skovens brugere

Det er vigtigt at inddrage skovens brugere i planlægningen af hegnet til de græssende dyr, da brugerne har praktisk viden om mulige problemstillinger og kan komme med løsningerne på dem. Scandiagadeskoven ligger nemlig som en grøn perle midt i byen, og som årligt besøges af mange af byens borgere og foreninger. Derfor er det vigtigt, at der, udover kontakten gennem styrelsens brugerråd, også løbende tages kontakt til andre brugere af skoven. På den måde kan påvirkningerne af hegningen dokumenteres, og Scandiagadeskoven kan fortsat være til gavn for dyr og de mange byboer og foreninger.

Friluftsrådet Sydhavnen stiller sig gerne til rådighed i forhold til at oprette kontakt til skovens lokale friluftsforeninger, og indgår med glæde i dialog i forhold til den videre forvaltning af Scandiaskoven.

På vegne af Friluftsrådet

Ida Svejgaard Smed
Formand for Friluftsrådet Sydhavnen
sydhavnen@friluftsradet.dk